

Lietuvos mokinių etninės kultūros olimpiada: galimybės ir perspektyvos

Daiva Briedienė

Klaipėda
2014 03 14

Apžvalga: dalykinės olimpiados, konkursai

- Olimpiadų yra apie 20: lietuvių kalbos, matematikos, fizikos, astronomijos (5-7,8-9, 10-12 kl.) filosofijos, informacinių technologijų, biologijos, chemijos, geografijos, dailės, muzikos, lotynų kalbos ir antikos kultūros, prancūzų kalbos, lenkų kalbos, ekonomikos ir verslo ir kt.
- Konkursų yra apie 20: jaunųjų filologų, meninio skaitymo, jaunųjų mokslininkų ir kt.

Apžvalga: dalykinių olimpiadų, konkursų BENDROSIOS SĄLYGOS

1. Lietuvos mokinių olimpiadų sąlygos rengiamos vadovaujantis Bendraisiais Lietuvos mokinių olimpiadų, konkursų bei kitų renginių nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. vasario 26 d. Nr. ISAK-426.
2. Šios sąlygos reglamentuoja olimpiados tikslus, rengėjus, organizavimo tvarką, finansavimą bei dalyvių apdovanojimą.

Apžvalga: dalykinių olimpiadų tikslai

Tikslus lemia dalyko Bendroji ugdymo ir iš dalies egzamino programos.

PAVYZDŽIUI,

- 3.1. skatinti mokinius domėtis dalyku;
- 3.2. ugdyti mokinių mokslinį-kritinį mąstymą, grindžiamą išsamiomis mokslų žiniomis;
- 3.3. ugdyti kūrybiškumą ir savarankiškumą, eksperimentinio darbo įgūdžius ir gebėjimus;
- 3.4 padėti aukštesniųjų klasių mokiniams pasirinkti profesiją;
- 3.5 atrinkti mokinius atstovauti Lietuvai tarptautinėje ... olimpiadoje ir kituose tarptautiniuose konkursuose.

Apžvalga: OLIMPIADŲ ORGANIZAVIMAS

Olimpiados/konkursai dažniausiai organizuojami etapais:

- mokyklos etapas;
- rajono (miesto) etapas;
- regiono etapas
- respublikinis etapas.

Apžvalga: dalykinių olimpiadų struktūros

Dažniausios olimpiadų turinio dalys:

- Testas ir kūrybinės/praktinės užduotys
- Testas ir namų darbai (kūrybinės užduotys)
- Kūrybinės užduotys (namų darbai ir užduotys)
- Tiriamieji, kūrybiniai darbai
- Kūrybiniai interpretaciniai darbai

Dalykinių olimpiadų struktūrą lemia dalyko logika,
Bendroji programa ir brandos egzaminai.

Olimpiadų struktūros pavyzdys.

Testai ir kūrybinės/praktinės užduotys

- **lietuvių kalbos ir literatūros:** mokiniai rašo esė nurodyta tema (trukmė – 120 min.) bei atlieka užduotis, skirtas lituanistikos žinioms ir įgūdžiams patikrinti (trukmė – 120 min.);
- **anglų kalbos:** rašytinio teksto supratimas (skaitymas), kalbos priemonių vartojimas, rašytinio teksto kūrimas, kalbėjimas ;
- **geografijos:** testas, teorinės užduotys, geografinio vardyno užduotys, praktinės užduotys;
- **chemijos:** respublikiniame etape mokiniai sprendžia teorines ir praktines užduotis (teorinių užduočių dalies trukmė – 5 val., praktinės dalies trukmė – 3 val.; respublikinio etapo užduotys yra sudėtingesnės ir gali būti nesusijusios su mokykline programa)

Olimpiados pavyzdys.

Testai ir namų darbai (kūrybinės užduotys)

Muzikos olimpiada. Kviečiami dalyvauti 12–18 metų (5–12 kl.) bendrojo ugdymo mokyklų mokiniai. Mokinius olimpiadai gali rengti keli pedagogai iš skirtingų ugdymo institucijų.

Per olimpiadą visų grupių dalyviai atlieka 4 užduotis:

- muzikos žinių tikrinimo testą;
- skaito muzikos raštą iš lapo (solfedžiuoja, ritmuoja);
- dainuoja dainą;
- pristato originalią kompoziciją.

Olimpiadų pavyzdžiai.

Tiriamieji, kūrybiniai darbai

Jaunųjų mokslininkų konkurso (8-12 kl., 2014 m. - 52 dalyviai)
tikslai:

- 2.1 . Skatinti jaunimą kurti, padėti atskleisti prigimtines galias, stebėti jų raišką.
- 2.2 . Skleisti gamtos, technikos, humanitarinių ir socialinių mokslų žinias.
- 2.3 . Formuoti mokslinio mąstymo ir tiriamojo darbo įgūdžius.

Užduotis – tiriamasis darbas.

Konkurso baigiamojo etapo struktūra:

- darbas pristatomas 15 min. trukmės moksliniu pranešimu apie atliktą tyrimą,
- aptariama darbo metodika, gauti rezultatai ir įvertinamas jų patikimumas, vyksta diskusija su ekspertais,
- išaiškinami prizininkai

Olimpiadų, konkursų pavyzdžiai.

Tiriamieji, kūrybiniai darbai

Jaunųjų filologų konkursas (9-12 kl.)

Konkurso tikslai:

- 3.1. ugdyti gabių filologijai mokinių įgimtus ir įgytus humanitarinius gabumus;
- 3.7. skatinti kūrybišką kultūros vertybių suvokimą bei įprasminimą gimtosios ir Europos kultūrų kontekste.
- 5. Konkursui **teikiama** poezijos, prozos, dramaturgijos ir kt. **originalūs** grožinės literatūros **darbai**, literatūriniai, publicistiniai rašiniai, teksto interpretacijos darbai, tiriamieji kalbos, literatūros, **tautosakos, kultūros darbai**, literatūros kūrybinių vertimai.

Struktūra- kūrybiniai, tiriamieji darbai vertinami ir aptariami sekcijose:

- poezijos,
- prozos,
- dramaturgijos,
- rašiniai,
- tiriamieji (kalbos, literatūros, tautosakos, kultūros) darbai
- kūrybinių vertimai

Olimpiadų struktūros pavyzdys.

Kūrybinės užduotys (namų darbai ir užduotys)

Dailės olimpiada (8-12 kl.)

Dalyviai atsiveža vieną arba du neįrėmintus individualius kūrybinius darbus parodai (ne didesnius kaip A2 formato), savo kūrybinės veiklos aplanką (A4 arba A3 formato), nurodytas priemones užduotims atlikti. Kūrybiniai darbai turi atitikti tų metų Olimpiados temą, o deleguotas į šalies olimpiadą mokinys turi būti šių darbų autorius.

Kūrybinės veiklos aplanke aprašoma mokinio kūrybinė veikla, pristatomi pasiekimai dailės srityje, pateikiamos kūrybinių darbų nuotraukos, kopijos arba originalai.

Visa aplanko medžiaga turi būti pateikta tvarkingai ir aiškiai: aplankas susėgtas, darbų nuotraukos ir kopijos kokybiškos, nurodytos metrikos.)

Olimpiadoje mokiniai atlieka kūrybinę užduotį.

Etninės kultūros ugdymo tikslas

- padėti mokiniams ugdytis tautinį tapatumą ir etnokultūrinį raštingumą, pažinti ir vertinti savo tautos ir Lietuvos tradicinę kultūrą, suprasti jos gyvybingumą ir nuolatinį atsinaujinimą, sąsajas ir skirtumus su kitomis kultūromis, suvokti save kaip tos kultūros puoselėtoją, ugdytis pasididžiavimą ja ir pagarbą kitoms kultūroms.

Etnokultūrinio ugdymo uždaviniai yra siekti, kad mokiniai

- 8.1. **ugdytusi** tradicijomis grindžiamas dorovines, ekologines ir estetines **nuostatas**, **jaustų atsakomybę** dėl savo tautos ir Lietuvos **etnokultūrinio paveldo vertybių likimo, jų puoselėjimo ir išsaugojimo** ateinančioms kartoms;
- 8.2. **suvoktų etninę kultūrą kaip nuolat atsinaujinantį reiškinį**, pasireiškiantį įvairiais būdais (paprotiniu elgesiu, pasaulėžiūra, mitologija, liaudies žinija, papročiais, apeigomis, tautosaka, liaudies muzika, šokiais ir žaidimais, tautodaile, tradiciniais amatais ir kita), šioje įvairovėje **sugebėtų at(si)rinkti** nepraradusias aktualumo **vertybes**;
- 8.3. **nuosekliai pažintų ir vertintų** savo tautos, gyvenamosios vietovės ir visos šalies **tradicinę kultūrą**, jos ypatybes ir raidą, sąsajas ir skirtumus su kitomis kultūromis, ugdytusi pagarbą kitų tautų tradicijoms;
- 8.4. **įgytų etnokultūrinės raiškos gebėjimų**, suvoktų liaudies kūrybos, tradicinių amatų ir kitų raiškos formų kūrybinį pradą, nuolatinę kaitą tęsiant tradicijas;
- 8.5. **sąmoningai puoselėtų** savo tautos ir krašto etnokultūrinės tradicijas šeimoje, bendruomenėje, **kūrybiškai pritaikytų** savo etnokultūros žinias ir gebėjimus gyvenime.

Etnokultūrinio ugdymo mokinių gebėjimų gairės

Veiklos sritys.

1. Etninės kultūros vertybių bei reiškinių pažinimas ir vertinimas.

7-8 kl. Apibūdina bendruomeninio gyvenimo raidą ir tradicijas Lietuvoje, **suvokia** jų vertę. **Nagrinėja** paprotinį elgesį, tradicinį etiketą, **palygina** savo ir kitų tautų bei religijų papročius, juos gerbia. **Apibūdina** tautinio kostiumo raidą Lietuvoje, suvokia jo kaip tautos simbolio prasmę ir svarbą, **palygina** su kitų tautų tradicijomis.

9-10 kl. Analizuoja žmogaus gyvenimo ciklo apeigas ir papročius, suvokia jų prasmę. **Tyrinėja** ir **vertina** paprotinę teisę, bendravimo su įvairaus amžiaus, socialinės padėties, lyties, tautybės ir tikėjimo žmonėmis papročius. **Nagrinėja** tautos sampratą ir tradicijas, vertina tautinės bei pilietinės savimonės raidą Lietuvoje, jaučia atsakomybę už savo tautą ir jos likimą. **Tyrinėja** ir **vertina** kitų tautų kultūrinius bei religinius ypatumus,

Etnokultūrinio ugdymo mokinių gebėjimų gairės

2. Etnokultūrinė raiška

7- 8 kl. Atpažįsta įvairias tarmes ir potarmes, **apibūdina** folkloro žanrų įvairovę, **nagrinėja** liaudies meno simboliką, įvairias tautodailės rūšis. **Moka atpažinti** autentišką ir stilizuotą, transformuotą liaudies kūrybą. **Moka įvairaus žanro folkloro** (sakytinio, dainuojamojo ir instrumentinio) **kūrinių**, suvokia jų regioninę ir tradicinio atlikimo specifiką. **Soka** įvairius liaudies šokius, dalyvauja šokių vakaronėse. **Zaidžia** įvairius tradicinius žaidimus, moko jų kitus. **Kuria** tautodailės ir tradicinių amatų dirbinius išmėgindamas įvairias technikas.

Pritaikdami savo žinias, **aktyviai dalyvauja mokyklos etnokultūrinėje veikloje**<...>

9-10 kl. Suvokia liaudies kūrybos prigimtį, **svarsto** tarmių gyvosios tradicijos tęstinumo problemas. **Išsamiau nagrinėja** įvairius folkloro žanrus, regionines tautodailės tradicijas, **palygina** su kitų tautų liaudies kūryba. **Vertina** jos interpretacijas mėgėjų ir profesionaliajame mene, šiuolaikinėje kūryboje. Geba skirti liaudies kūrybą nuo kičo.

Moka įvairaus žanro folkloro (sakytinio, dainuojamojo ir instrumentinio) **kūrinių**, suvokia jų vertę, regioninę ir tradicinio atlikimo specifiką. **Soka** įvairius liaudies šokius, **dalyvauja šokių varžytuvėse ir (ar) vakaronėse**. Moko kitus įvairių tradicinių žaidimų, dalyvauja jų varžytuvėse. Panaudodami įvairias technikas, **kuria tautodailės ir tradicinių amatų dirbinius**.

Aktyviai dalyvauja mokyklos ir bendruomenių etnokultūrinėse veiklose

Etninės kultūros olimpiada - žingsnis ir pasirengimas Menų egzaminui

5. Egzamino tikslas – įvertinti mokinio mokymosi pagal pasirinkto meninio ugdymo srities dalyko bendrąją programą pasiekimus, aprašytus egzamino reikalavimuose:

- 5.1. motyvuoti mokinius pasirinkti geriausiai jų poreikius ir interesus atitinkantį menų dalyko programą;
- 5.2. suteikti mokiniams galimybę savarankiškai kurti ir pristatyti savo kūrybinės veiklos rezultatus bendruomenei;
- 5.3. patikrinti ir įvertinti mokinių meno reiškinių suvokimą, gebėjimus analizuoti, interpretuoti ir vertinti savo bei profesionalių menininkų kūrybą, formuoti individualų raiškos stilių ir požiūrį į meninius reiškinius;
- 5.4. pasinaudoti įgyta kūrybinio darbo patirtimi renkantis su menais nesusijusią arba iš dalies susijusią profesiją;
- 5.5. stiprinti meninio ugdymo prasmės supratimą mokykloje ir visuomenėje.

Menu egzamino šakos

- Dailė
- Filmų kūrimas
- Fotografija
- Grafinis dizainas
- Muzika, kompiuterinės muzikos technologijos
- Šokis
- Teatras

Menų egzamino užduoties pobūdis

Egzaminą sudaro: kūrybinis procesas, kūrybinis darbas ir jo aprašas, kūrybinio darbo pristatymas egzamino vertinimo komisijai.

2. Egzaminą mokinys gali laikyti **kaip kūrėjas** (dailė, filmų kūrimas, grafinis dizainas, fotografija, muzika, kompiuterinės muzikos technologijos, šokis, teatras) **arba kaip atlikėjas** (muzika, šokis, teatras).
13. Pateikdamas egzamino vertinimo komisijai savo sukurtus kūrinius, mokinys ir darbo vadovas turi laiduoti jų autentiškumą – pasirašo patvirtinimą, kad darbas atliktas savarankiškai.
14. Atlikdamas kitų autorių kūrinius, mokinys turi pademonstruoti individualią jų interpretaciją.
15. Kūrybinio darbo aprašo apimtis turi būti nuo 2000 iki 6000 žodžių

Menų egzamino vertinimo sritys

Egzamino metu vertinami mokinių pasiekimai (dalykiniai meniniai ir bendrųjų kompetencijų) iš visiems meninio ugdymo dalykams bendrų veiklos sričių:

- kūrybinė raiška;
- meno kūrinių analizė, interpretavimas ir vertinimas.

Menų egzamine mokiniai parodys gebėjimus

- 7.1. per apibrėžtą laiko tarpą mokinys sukurs arba parengs pristatyti egzamino reikalavimus atitinkančius kūrinius. Šioje egzamino dalyje atsiskleis mokinio gebėjimai **taikyti** įgytas pasirinktos meno šakos / srities žinias **bei spręsti** menines problemas;
- 7.2. kūrybinio darbo apraše **atsiskleis** mokinio meninės ir kultūrinio konteksto žinios bei gebėjimai jas **taikyti** sprendžiant menines problemas. Rengdamas aprašą, mokinys **atskleis** savo vertybines nuostatas, estetinę nuovoką, kultūrinio sąmoningumo, mokėjimo mokytis, komunikavimo ir kitų bendrųjų kompetencijų aspektus;
- 7.3. pristatydamas kūrybinį darbą, mokinys **atskleis taikymo** gebėjimus bei komunikavimo kompetencijos aspektus.

Etninės kultūros olimpiada

- Tikslas?
- Struktūra?
- Sritis?
- Dalyviai?
- Etapai?
- Organizavimo laikas?

UPC Siūlymai dėl etninės kultūros olimpiados

Dalys:

- **Tiriamasis darbas** (*atsakomybė dėl savo tautos ir Lietuvos etnokultūrinio paveldo vertybių likimo, jų puoselėjimo ir išsaugojimo ateinančioms kartoms*), **jo pristatymas**. Galimos teminės sritys (pasitariant su mokslininkais): paprotinis elgesys, pasaulėžiūra, mitologija, liaudies žinija, papročiais, apeigos, tautosaka, liaudies muzika, šokiai ir žaidimai, tautodailė, tradiciniai amatai ir kita.
- **Kūrybinė raiška** (sakytinio, dainuojamojo ir instrumentinio kūrinių atlikimas, liaudies šokių atlikimas, tautodailės ir tradicinių amatų dirbinių atlikimas), **darbo pristatymas, įsivertinimas**
- **Etnokultūrinės veiklos aplankalas** – veikla bendruomenėje.
(Galimas vertinimas kaip menų egzamino: I. Kūrybinis procesas , II. Kūrybinis darbas, III. Kūrybinio darbo aprašas IV. Kūrybinio darbo pristatymas)

Dalyviai:

įvairių ir užsienio lietuviškų mokyklų 8- 12 kl. mokiniai

Laikas: 2014 m. – bandymas, 2015 m. – olimpiados vykdymas